

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

2002.
OKTÓBER

CXXXVII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata
CXXXVII. évfolyam 10. szám
(október)

Főszerkesztő
PÁPAI GÁBOR

A szerkesztőbizottság elnöke:
DR. SZIKRA DEZSŐ

A Szerkesztőbizottság tagjai: dr. Bartha Dénes, dr. Bondor Antal, Dévai Péter, Gencsi Zoltán, dr. Járasi Lőrinc, dr. Király Pál, Oláh Tibor, Pintér Ottó, Répászky Miklós, dr. Somogyi Zoltán, Szakács László, Tóth Miklós.

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon/fax: 201-7737
Mobil: 06-30-97-15-255

Kiadó:
Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó:
CSERÉP JÁNOS

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest
Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2002. szeptember 30.

ISSN: 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta. A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. A szerkesztőség fenntartja magának a szerkesztés jogát. Honoráriumot – megegyezéssel – csak felkért íráso-kért, a fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

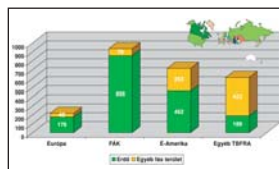
Címképünk: Tízéves a WOOD TECH Fotó: Pápai Gábor

A rönktolás végállomása, Miskolc

Tartalom

Dr. Koloszar József: A szálalóvágás alkalmazásának lehetőségei a Soproni-hegységben	273
Tanévnyitó	275
Erdészeti Fórum 2002 – a vadgazdálkodásról	276
Páll Endre: A magyar nagyvadgazdálkodás jövőképe	277

Csóka Péter: A világ mérsékelt és boreális övi erdővagyonára	280
---	-----

10 éves a WOOD TECH kiállítás Selmec – Sopron – Miskolc	284 286
--	------------

Rönktolás Miskolcra	287
---------------------	-----

Erdésznők nemzetközi találkozója	288
Győr-Moson-Sopron megyei magánerdő-gazdálkodók találkozója	290
Konkolyné dr. Gyuró Éva: A tölgyek kultúrtörténete	292
Erdész tájfutók Európa-bajnoksága	296
Egyesületi hírek	298

Az átmeneti terjedelem-csökkenés miatt szerzőink szíves türelmét kéri a szerkesztőség.

A lapot
Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

OEE Titkárság
tel.: 201-6293, Fax: 212-7518
e-mail: oee@mtesz.hu
Internet cím:
www.quercus.emk.nyme.hu/oee

A szálalóvágás alkalmazásának lehetőségei a Soproni-hegységben

A szálalóvágás olyan erdőfelújítást célzó eljárás, amelynek időtartama 30–60 év, s eredménye egy olyan erdőalak, amelyben az állományalkotó faegyedek kor- és méretbeni különbsége a felújítás időtartamától függ. Külföldi példák és hazai tapasztalatok egybehangzóan bizonyítják, hogy Magyarországon szálalóvágásra csak a bükk főfafajú állományok, s közülük is elsősorban a montán bükkösök alkalmasak.

A Soproni-hegység területén a bükk (*Fagus sylvatica*) térfoglalása – az erdészeti üzemtervek alapján – a következő:

- 1984: 7,6%
- 1994: 10,9%.

Ezzel szemben a Soproni Hegyvidék Erdőgazdasági Tájban a bükkös és a gyertyános-tölgyes klímazónák megoszlása az alábbi:

- gyertyános-tölgyes klíma: 66,5%
- bükkös klíma: 33,5%.

A meglévő bükkösök általában idős korban is elegyesek, őshonos elegyfajaik a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea* s. l.), gyertyán (*Carpinus betulus*), ritkábban hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), kislevelű hárs (*Tilia cordata*), valamint a Soproni-hegység területén nem őshonos fafajok: lucfenyő (*Picea abies*), vörösfenyő (*Larix decidua*) és az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*).

A bükkösök zöme a gyertyános-bükkös (*Cyclamini purpurascetis-Fagetum*), kisebb része a mézskerülő-bükkös (*Gallo rotundifolio-Fagetum*) természetes erdőtársulásokba sorolható, amelyek szárazabb típusai (*Melica uniflora*, *Carex pilosa*, *Luzula luzuloides*, *Aira flexuosa*, *Vaccinium myrtillus*) nem alkalmasak hosszabb időtartalmú felújítóvágásra, így a szálalóvágásra sem.

A Soproni-hegység két nagyobb bükkös erdőtömbjében folytatunk, illetve indítunk szálalóvágásos kísérleteket:

1. Asztalfő
2. Hermes domb

1. Asztalfő

A Soproni-hegység bükkösei közül növénytársulási szempontból különleges helyet foglal az Asztalfő környéki úgynevezett „Roth-féle” szálalóerdő. Az erdőben egymás mellett fellelhetők a gyertyános-bükkös, a mézskerülő-bükkös és a jegenyefenyves-bükkösre jellemző növények (pl. *Carex pilosa*, *Luzula luzuloides*, *Festuca altissima*, *Festuca drymeia*), szálanként előfordul a jegenyefenyő (*Abies alba*), egészséges és természetes úton is jól újul a lucfenyő. A terület különlegessége még az, hogy gyakori a bükk szórványos makktermése. Ilyen körülmények között beigazolódni látszik Roth Gyula feltevése, miszerint az Asztalfő bükköse alkalmas a hosszú időtartamú szálalóvágásos felújításra.

Roth Gyula 1936-ban kezdte meg kísérleteit a mai Sopron 178, 179, 180, 181, 182-es erdőtagok, akkor 60 év körüli 77 ha nagyságú lucfenyő elegyes bükkösében. A kísérlet célja a szegélyes és kombinált (vonalas-csoportos) szálalóvágás hazai lehetőségének vizsgálata volt. Roth professzor a területen 22 támadóvonalat tűzött ki, s kijelölte az első bontást is. A háború miatt a bontásra nem került sor, az ismételt jelölés 1947-ben, majd az első törzsenkénti felvétel is csak 1953-ban történt meg. Az 1961-ben megépült feltárási út lehetővé tette a bontások megkezdését, amelyeket több-kevesebb rendszerességgel 1974-ig folytattak. Roth Gyula halála után (1961) Majer Antal, az Erdőművelés Tanszék vezető professzora 1968-tól vezette a kísérleteket. Sajnos az elhanyagolt és rendszertelen kezelés következtében – részben az állományok elöregedése és rendszeres újulat hiányában – több erdőtag (178, 180, 181) alkalmatlanná vált a kísérlet folytatására. Különböző okok miatt (faanyag-tartalékolás, természetvédelmi moratórium) 1974-től 1995-ig a területen az egészségügyi termeléseken kívül a kezelések szüneteltek. Az Erdőművelés Tanszék 1990-ben elhatározta a kísérletsor felújítását. Ekkor már csak a 182-es tag és a 179/A erdőrészlet állományai mutatták azt a képet, amely a szálalóvágás folytatására alkalmasnak tűnt. 1991–93 között körös mintavétellel megtörtént a faállomány felvétele. 1994–95-ben a 182-es tagban, majd 1998-ban a 179/A erdőrészletben kijelöltük a bontás során kivágandó faegyedeket. A kedvező hóviszonyok lehetővé tették 1995–96 telén a 182-es tagban a munka elvégzését. A bontás utáni években annyira erőteljes-

sé vált a bükk felújulása és a fiatalabb korosztályok növekedése, hogy 1999-ben újabb bontást jelöltünk ki, amelyet a Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. 1999–2000 telén végre is hajtott a 23,1 ha nagyságú erdőtagban. A 179/A erdőrészletben 1999–2000 telén ugyancsak megkezdődött a munka, amelyet azonban a gyors hűolvadás következtében fellépő közelítési nehézségek miatt félbe kellett szakítani.

Az elvégzett munkák eredményei:

Sopron 182/A,B (23,1 ha)

1991-ben az állományban szálalóvágásra utaló képet csak a 17-es, 18-as és 19-es támadóvonalak szűk környéke mutatott, a támadóvonalak közötti, valamint 15–17-es kijelölt támadóvonalak közötti idős állományrész csaknem teljes záródású volt, eltekintve néhány kisebb újulatfolttól. A teljes erdőtagra vonatkozó faállományszerkezeti tényezők ezt jól szemléltetik (l. táblázat).

A hektáronkénti élőfakészlet (600 m³/ha) 88%-át a 37 cm-nél (P4-től) vastagabb faegyedek fatérfogata tette ki, ugyanakkor a fiatalabb korosztályok (P1–P3) törzsszám és fatérfogat szerinti elegyaránya elhanyagolható volt. Az újulat- és sűrűség szint faegyedeinek száma igen alacsony, és térbeli eloszlása sem szabályos. Az 1995/96 telén végrehajtott bontás célja a felújult csoportok további felszabadítása és a záródott állományrészek megbontása volt. A bontás erélye elég nagy volt, hektáronként 105 m³/ha faanyag kitermelésére került sor, amely a törzsszám 15%-os csökkenését (316-ról 269-re) eredményezte.

A már ismert okok miatt végrehajtott újabb bontás erélye az előzőnél valamivel gyengébb volt (V%=12,7%; 66 m³/ha; N%=8,5%, 23 db/ha), s elsősorban a méretes, túlkoros fák kitermelésére korlátozódott (l. táblázat). Az állomány becsült élőfakészlete még így is 454 m³/ha, törzsszáma pedig 246 db/ha (csak a 7 cm-nél vastagabb faegyedek figyelembevételével). Az anyaállomány végvágása – az újulás erélyétől és a fiatalabb állományrészek növekedési erélyétől függően – 2–3 lépésben 10–15 év alatt válhat esedékessé.

1. táblázat. A 182-es erdőtag beavatkozás előtti és utáni átmérő-eloszlása

D _{1,3} PRODAN osztályok (cm)	Beavatkozás előtt (1996)		Beavatkozás után (1996)		Beavatkozás előtt (2000)		Beavatkozás után (2000)	
	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	V (m ³ /ha)
0–6,9	7181	0,00	–	–	–	–	–	–
7–14,9	69	3,90	65	3,85	65	–	65	–
15–24,9	49	14,68	48	14,52	48	–	47	–
25–36,9	52	51,76	47	47,79	47	–	44	–
37–50,9	73	184,90	56	148,79	56	–	48	–
51–69,9	67	295,13	50	257,26	50	–	41	–
70–	6	49,78	3	22,87	3	–	1	–
Összesen	316	600,14	269	485,08	269	520	246	454

Sopron 179/A (7,6 ha)

Az erdőrészlet faállományszerkezeti szempontból nem egységes. Szálaló szerkezethez hasonló képet csak az egykori 22-es támadóvonal mentén húzódó állományrész mutat, az erdőrészlet zöme egyszintes, záródott idős bükkös (gyér újulattal), illetve nyugati szegélye elegyes (bükk, vörösfenyő, lucfenyő, hegyi juhar, kislevelű hárs, gyertyán, kocsánytalan tölgy), ugyancsak egyszintes erdő (nemeslomb újulattal). Az 1992-ben becsült élőfakészlet 636 m³/ha, míg a törzszám (7 cm felett) 549 db/ha volt. Az állomány ilyen paraméterek mellett csak nehezen állítható be a szálalóvágásra, s akkor is csak úgy, ha az anyaállomány végvágását szinte a biológiai vágáskorrig kinyújtjuk. Első – 1998-ban meghatározott – célunk a bükk és a lucfenyő felújulási feltételeinek javítása és a fiatalabb állományfoltok felszabadítása volt. Ennek érdekében 2000-re a kb. 700 m³/ha-ra „hízó” állományt bontásra jelöltük ki (V=76 m³/ha, N=46 db/ha). A bontás végrehajtása után 2001-től a felújulás robbanásszerű megindulását várjuk, s ennek függvényében határozzuk meg a további kezeléseket.

Eddigi tapasztalataink:

- az utóbbi, erőteljesebb bontások hatására fokozódott a makktermés, és rohamos növekedésnek indultak a felszabadított fiatalabb állományfoltok,
- a gyertyán érdekes módon nem zavarja a bükk felújulását, s gyomkonkurencia sem jelent meg számottevően,
- a bükk mellett kiválóan újul a lucfenyő is, de tartós árnyalásban elpusztul,
- az állomány alkalmasnak látszik a szálalóvágásos felújításra.

2. Hermes domb

Tanszékünk 2000-ben a Hermes domb 152 A, B és 153 B, C erdőrészletek alkotta erdőtömb 97 éves elegyes

bükkösében állított be vonalból kiinduló szegélyes, illetve vonalas szálalóvágásos kísérletet. A területen 4 támadóvonalat tűztünk ki (az egyik É–D irányú főnyiladék).

A támadóvonalak kitűzésének szempontjai:

- a 153/B, C erdőrészletekben a már 1–3 m magas „újulattal” lehetőség szerint mielőbbi felszabadítása,
- a 153/B, C erdőrészletekben lévő erdei gyalogút mentén helyenként megjelent újulattal felszabadítása feltétlenül indokolt, s a gyalogút mind támadóvonalként, mind közelítőnyomként felhasználható,
- a 152/A, B erdőrészletekben alig található újulattal, ezért a támadóvonal kialakításánál ezt a szempontot, valamint a faanyag közelítésének lehetőségeit kellett figyelembe venni,
- mindkét erdőtag határán lévő ún. főnyiladék kiválóan alkalmas a faanyag közelítésére, valamint az erdőszegélyhatás következtében, a helyenként megjelent újulattal lassú, fokozatos felszabadítása szükséges.

A támadóvonalak nyomán 4 méter széles pásztát vágatunk. Ennek célja egyrészt egyfajta szegélyhatás megteremtése, másrészt a kitermelendő faanyag közelítésének megkönnyítése. A támadóvonalak mentén mindkét irányban (kivéve a műúthoz legközelebbi támadóvonalat, ahol csak a hegy felőli, tehát az úttól távolabbi részen történik majd a bontás – 1-1 fahossz (20–25 m) szélességben a már megjelent újulattal mennyiségétől függően – kijelöltük az első bontás során kikerülő faegyedeket úgy, hogy a bontás erélye a támadóvonalától a zárt állomány felé haladva fokozatosan csökken. A 31,8 ha nagyságú területről a kikerülő faanyag mennyisége nem jelentéktelen: 1180 m³ (36 m³/ha).

A támadóvonalak mentén a kijelöléskor e következő szempontokat kellett figyelembe venni:

• a 153/B, C erdőrészletekben a már 1–3 m magas újulattal felszabadítása és a támadóvonalától távolabbi lévő törzsek kiközelítése is megoldható legyen,

• a fenti erdőrészletekben előforduló száraz, acidofil gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (*Luzulo-Carpinetum*) társulás-fragmentumokat érintetlenül hagytuk,

• az egész területen helyenként csoportosan vagy szálanként előforduló feketefenyőt (*Pinus nigra*) a lehetőségekhez mérten kivágásra jelöltük,

• az idős kocsánytalan tölgyek (*Quercus petraea* s.l.), madárcseresznye (*Cerasus avium*), barkócaber-kenye (*Sorbus torminalis*), mezei juhar (*Acer campestre*), hegyi szil (*Ulmus glabra*) egyedek nem kerültek kijelölésre, még akkor sem, ha egészségi állapotuk ezt indokolta volna,

• a lucfenyő (*Picea abies*) beteg, idős egyedeit kivágásra jelöltük, azonban az egészséges, de növekedésben igen visszamaradt egyedeit kíméltük.

Az első bontást követően az újulattal felverődésének függvényében 2–5 év múlva a bontás folytatódik a már érintett területen, illetve újabb 1-1 fahossz szélességben az érintetlen állományban. A felújítás addig tart – előreláthatólag 20–30 év –, ameddig a támadóvonalak közötti idős állományrészek teljes egészében fel nem újulnak. Ezzel a módszerrel elérhetjük azt, hogy a gerinctől a völgy felé vezetett felújítóvágás következtében a völgy felőli („határos”) állományrész végvágása lesz az utolsó.

Bár a bükk térfoglalásának növelése indokolt a Soproni-hegységben, felújítási eljárásai közül a legkevésbé alkalmazható a szálalóvágás, amely viszont feltétlen kívánatos a lakott területekkel, utakkal és vízfolyásokkal határos erdőtömbökben.